

Activiteitenverslag 2020@

Edito	3
--------------	----------

Over het OCAD

Wie zijn we?	4
Missie, visie en waarden	5
Wat doen we?	6
Wettelijk kader	7
Personeelssituatie	8
Departementen	9
Transversale werking	13

Statistieken & publicaties

Cijfers: behandelde documenten	17
Strategische Analyses & andere publicaties	19
Personen in de GGB	20
Individuele administratieve maatregelen	23

Markante gebeurtenissen 2020

Dreigingsevaluatie in België	24
De impact van de COVID-19 crisis en de opgang van complottheorieën	27
Aanslagen in Frankrijk en Wenen	28
Aanhoudingen in Eupen	28

OCAD Highlights 2020 **29**

Strategie & planning voor 2021 **31**

Focus OCAD 2021 – Tendensen / Een vooruitblik

Vijf jaar na de aanslagen in België – lessons learned	32
Terugkeer van Belgische kinderen en hun moeders uit de conflictzone in Syrië-Irak	32
De jihadistische dreiging in de Sahel	32

Afkortingenlijst **33**

EDITO

2020 is een vreemd jaar geweest. Net zoals voor de rest van de wereld, heeft de COVID-19 pandemie op het OCAD een grote impact gehad. Als dienst die voor een groot deel met geclassificeerde informatie werkt, hebben we onze werking duchtig moeten aanpassen. Grondig voorbereid telewerk en de nodige beschermingsmaatregelen hebben ervoor gezorgd dat onze werking en bereikbaarheid voor onze partners steeds gegarandeerd zijn gebleven.

Daarnaast had COVID-19 ook een grote impact op de samenleving. Bestaande grieven zijn nog toegenomen. Er zal steeds (legitieme) kritiek zijn op beleidsbeslissingen, maar het is opvallend hoe snel het radicale tegendiscours is gegroeid dat de geloofwaardigheid en de aanpak van de maatregelen wil ondermijnen. Extremistische groepen surfen mee op deze golf. Over alle strekkingen heen willen ze de pandemie uitbuiten om hun eigen radicale discours te verspreiden en zieltjes te winnen. Niet verwonderlijk, want aanhangers van complottheorieën en extremisten delen vaak dezelfde templates en hebben (deels) dezelfde vijand, namelijk de overheid, experts of gezagsdragers. Sociale media zijn een belangrijke motor: berichten worden al snel virulenter en agressiever. Mensen komen ook snel terecht in een virtuele bubbel van gelijkgezinden, waarbinnen geen afwijkende meningen meer geduld worden. Heel wat van onze punctuele dreigingsevaluatie waren het gevolg van vaak anoniem geuite dreigingen in deze context.

De laatste jaren zien we dat rechts-extremistisch gedachtegoed aan een opmars bezig is. Aan de hand van briefings en een reeks strategische analysenota's, heeft het OCAD sterk ingezet op sensibilisering hierrond. Dit alles vertaalt zich in een stijgend aantal personen van rechts-extremistische signatuur die opgenomen worden in de Gemeenschappelijke Gegevensbank (GGB).

Daarnaast hebben de jihadistische aanslagen in het najaar in onze buurlanden Frankrijk en Oostenrijk opnieuw pijnlijk duidelijk gemaakt dat er nog steeds gevaar dreigt uit deze hoek. Terreurgroepen roepen nog steeds op om aanslagen te plegen. De situatie in de kampen in Noordoost-Syrië, waar nog duizenden Foreign Terrorist Fighters worden

vastgehouden, blijft volatiel. Het feit dat ook vrouwen en kinderen in kampen worden vastgehouden, is een vector van radicalisering in eigen land, al is het voorlopig nog in beperkte mate.

Het OCAD heeft in 2020 verder ingezet op een brede, holistische aanpak van extremisme en terrorisme. Een belangrijke 'tool' daarbij is de GGB. Het OCAD heeft zijn interne methodologie verfijnd waarmee voor elke persoon in de GGB een dreigingsevaluatie wordt opgesteld. Dit om de LTF's, de LIVC's-R en de betrokken diensten toe te staan om hun aanpak beter op elk individu af te stemmen. Verfijning, met wetenschappelijke onderbouwing, impliceert tevens een meer arbeidsintensief proces. Het OCAD is de laatste jaren gegroeid, maar om tegemoet te komen aan de uitdagingen, zullen verdere investeringen op personeelsvlak nodig blijven.

2020 is ook het jaar waarin OCAD van start ging met een eigen website. Hiermee willen we meer transparantie aan de dag leggen naar het brede publiek toe. Omwille van het diffuse dreigingsbeeld, is er veel vraag naar gedegen en geconsolideerde evaluaties en analyses. Mensen uit de praktijk zijn op zoek naar de juiste handvaten en *best practices* op het vlak van CVE. Het OCAD engageert zich om verder in te zetten op de verspreiding van expertise, naar alle beleidsniveaus en diensten toe. Want als er één zaak is die we hebben geleerd uit het verleden, is dat de aanpak van extremisme en terrorisme de hele maatschappij aangaat.

Last but not least was 2020 het jaar van het vertrek van Paul Van Tigchelt als directeur. Hij ging een nieuwe uitdaging aan op het kabinet van Justitie. In naam van alle personeelsleden wil ik hem nogmaals danken voor zijn grote gedrevenheid van de voorbije jaren. Het was een plezier om samen te werken. Graag wil ik afsluiten met al onze partnerdiensten te danken voor de goede samenwerking in 2020. Dank ook aan alle leden van het OCAD, voor jullie inzet, en voor jullie vertrouwen. ■

Gert Vercauteren
Directeur a.i.

1. OVER HET OCAD

1.1 Wie zijn we?

Het OCAD, het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse, is het federale kennis- en expertisecentrum dat de terroristische en extremistische dreiging in België en tegen de Belgische belangen in het buitenland evalueert en de aanpak ervan mee coördineert. Op basis van onze dreigingsevaluaties kunnen overheden als het Nationaal Crisiscentrum en de Geïntegreerde Politie de gepaste maatregelen nemen om de veiligheid in België zo goed mogelijk te garanderen. Om onze taken uit te voeren, baseren we ons op inlichtingen en informatie van onze ondersteunende diensten¹ en onze partnerdiensten². Het OCAD werkt in alle onafhankelijkheid en legt verantwoording af aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Justitie.

De C van Coördinatie

De 'C' van Coördinatie staat centraal in onze naam. We geloven in een multidisciplinaire aanpak en in bruggen bouwen, in afstemming en overleg met onze ondersteunende diensten en onze partnerdiensten. De relevante informatie die bij de verschillende partners afzonderlijk beschikbaar is, moet tussen alle betrokken diensten worden gedeeld. Op basis daarvan kan worden gekeken welke dienst het best geplaatst is om de meest gepaste acties te nemen.

De bij wet bepaalde ondersteunende diensten

Geïntegreerde Politie (FedPol & LokPol)
Veiligheid van de Staat (VSSE)
Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid (ADIV)
FOD Mobiliteit & Vervoer (Mob)
FOD Binnenlandse Zaken (BiZa)
Dienst Vreemdelingenzaken - DvZ
Nationaal Crisiscentrum - NCCN
FOD Buitenlandse Zaken (BuZa)
FOD Financiën (Fin)
Douane & Accijnzen
Thesaurie
FOD Justitie (Jus)
Dienst Erediensten & Vrijzinnigheid
Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen - DG EPI

De andere partnerdiensten

Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI)
Openbaar Ministerie (OM)
Gemeenschappen & Gewesten
Lokale partners

- Gemeentes
- Preventie- & radicaliseringsambtenaren
- Information Officers (IO)

¹ De ondersteunende diensten zijn de diensten zoals bepaald in de OCAD-wet van 10 juli 2006 art. 2, °2.

² De partnerdiensten zijn de andere diensten waarmee het OCAD op dagdagelijkse basis nauw samenwerkt.

1.2

Missie, visie en waarden

Missie

De missie van het OCAD is bij wet bepaald: de veiligheid van de Belgische burgers en van de belangen in België en in het buitenland zo goed mogelijk garanderen, met respect voor de principes van de democratische rechtstaat.

Visie

De actualiteit van de laatste jaren heeft de veiligheidsdiensten ertoe aangezet hun aanpak van terrorisme en extremisme te herzien en beter op elkaar af te stemmen. Een degelijk veiligheidsbeleid vereist een diepgaande samenwerking en wederzijds vertrouwen. Inlichtingen en gegevens delen is een conditio sine qua non. Daarom blijft de 'C' in ons acroniem ook zo belangrijk.

De uitdaging is nu om verder te gaan op de ingeslagen weg. Vanuit onze coördinerende rol willen we mee bijdragen tot een vlotte informatiedoorstroming tussen alle partners die werken rond de problematieken van terrorisme en extremisme, inclusief het radicaliseringsproces. Binnen het kader van het Actieplan Radicalisme (Plan R) willen we deze informatiefloed ook tussen de verschillende beleidsniveaus mee helpen faciliteren. Als expertisecentrum willen we het maatschappelijke middenveld en de verschillende beleidsniveaus ondersteunen in het verder ontwikkelen van een integrale, geïntegreerde en gemeenschappelijke aanpak ter voorkoming van extremisme.

Waarden

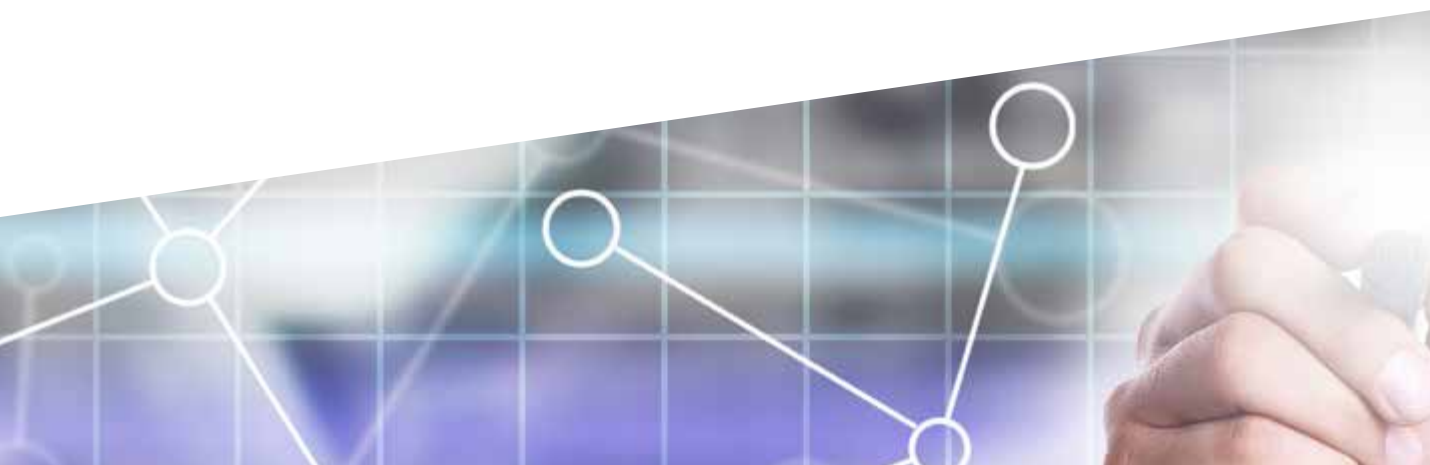
Het OCAD opereert onafhankelijk binnen de Belgische nationale veiligheidsstructuren. Objectiviteit, transparantie en geloofwaardigheid dragen we dus hoog in het vaandel. Om onze wettelijke opdrachten te kunnen volbrengen, moeten we afstand kunnen nemen van de waan van de dag en kritisch en objectief omgaan met de informatie die we ter beschikking hebben. Diversiteit, ook binnen onze eigen structuren, is in deze optiek een meerwaarde.

1.3 Wat doen we?

Sinds onze oprichting in 2006 zijn onze bevoegdheden en opdrachten gevoelig uitgebreid. De opdrachten van het OCAD zijn:

- **Punctuele en strategische dreigingsevaluaties** opstellen voor dreigingen gericht tegen de Belgische onderdanen en belangen, zowel in België als in het buitenland;
- **Strategische dreigingsevaluaties** opstellen met betrekking tot **kritieke infrastructuren**;
- Het **Plan R** coördineren en de informatiestroom faciliteren tussen de betrokken Belgische diensten via onder meer de Nationale Taskforce (NTF), de Lokale Taskforces (LTF's), de Werkgroepen (WG) en de Lokale Integrale Veiligheidscellen inzake radicalisme (LIVC's-R);
- Het operationele beheer verzekeren van de **Gemeenschappelijke Gegevensbank (GGB)**;
- Gemotiveerde adviezen opstellen in het kader **van individuele administratieve maatregelen** (bevroezing van tegoeden, ID-ban, Pass-ban);
- **Contacten en relaties met buitenlandse homologe diensten** onderhouden door informatie uit te wisselen en relevante informatie door te geven aan de betrokken Belgische diensten. Het OCAD is pleitbezorger van meer Europese en internationale samenwerking met buitenlandse partnerdiensten (*fusion centre*);
- **Expertise en kennis ter beschikking stellen van overheden en diensten** in het kader van de strijd tegen terrorisme en extremisme.

1.4

Wettelijk kader

Reglementair kader van het OCAD

- Wet van 30 november 1998 houdende regeling van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten;
- Wet van 10 juli 2006 betreffende de analyse van de dreiging (organieke wet);
- KB van 28 november 2006 (opdrachten en organisatie);
- KB van 23 januari 2007 (personeelsstatuut);
- KB van 24 augustus 2007 (functietoelage personeel);
- Wet van 1 april 2007 betreffende de verzekering tegen schade veroorzaakt door terrorisme;
- Wet van 1 juli 2011 betreffende de beveiliging en de bescherming van de kritieke infrastructuren;
- Wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens.

Gemeenschappelijke Gegevensbank

- Wet van 27 april 2016 inzake aanvullende maatregelen ter bestrijding van terrorisme;
- KB van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Terrorist Fighters;
- KB van 23 april 2018 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Haatpropagandisten en tot uitvoering van sommige bepalingen van de afdeling 1bis "Het informatiebeheer" van hoofdstuk IV van de wet op het politieambt.

Individuele administratieve preventieve maatregelen

(Bevriezing van tegoeden, Pass-ban, ID-ban)

- Consulaire wetboek van 21 december 2013 (artikels 62 tot 65/2);
- Wet van 10 augustus 2015 houdende wijziging van de wet van 19 juli 1991 betreffende de bevolkingsregisters, de identiteitskaarten, de vreemdelingenkaarten en de verblijfsdocumenten en tot wijziging van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen.

Plan R & LIVC-R

- Plan R, goedgekeurd door de Nationale Veiligheidsraad op 14 december 2015;
- Wet van 30 juli 2018 tot oprichting van Lokale Integrale Veiligheidscellen inzake radicalisme, extremisme en terrorisme.

1.5

Personeelssituatie

In de nasleep van het conflict in Syrië/Irak en de aanslagen van 2015-2016 in Parijs en Brussel, zijn de bevoegdheden van het OCAD gevoelig uitgebreid. Dit had uiteraard zijn weerslag op de werkdruk, waardoor het personeelsbestand tussen 2016 en 2018 sterk is gestegen. Dankzij de actualisering in 2018 van het KB van 23 januari 2007 inzake het OCAD-personeel, is het personeelskader veel flexibeler geworden. Sindsdien kan het kader variëren van 76 tot 108 personeelsleden, van wie een deel eigen personeel is en het andere deel gedetacheerd wordt vanuit de ondersteunende diensten.

Evoluties in 2020

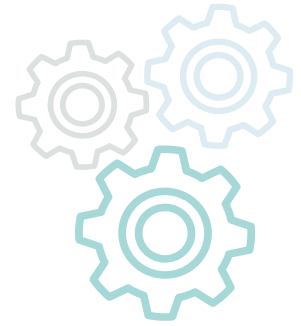
Personeelsevolutie

In december 2020 telde het OCAD 85 actieve personeelsleden.

Sinds Paul Van Tigchelt op 11 oktober 2020 vertrokken is als directeur van het OCAD, neemt de coördinator en hoofd van het departement Strategische Analyse tijdelijk de leiding van de dienst waar. In afwachting van de benoeming van een nieuwe directeur is hij benoemd tot directeur a.i., bekrachtigd in het Koninklijk Besluit van 09 februari 2021.

COVID-19

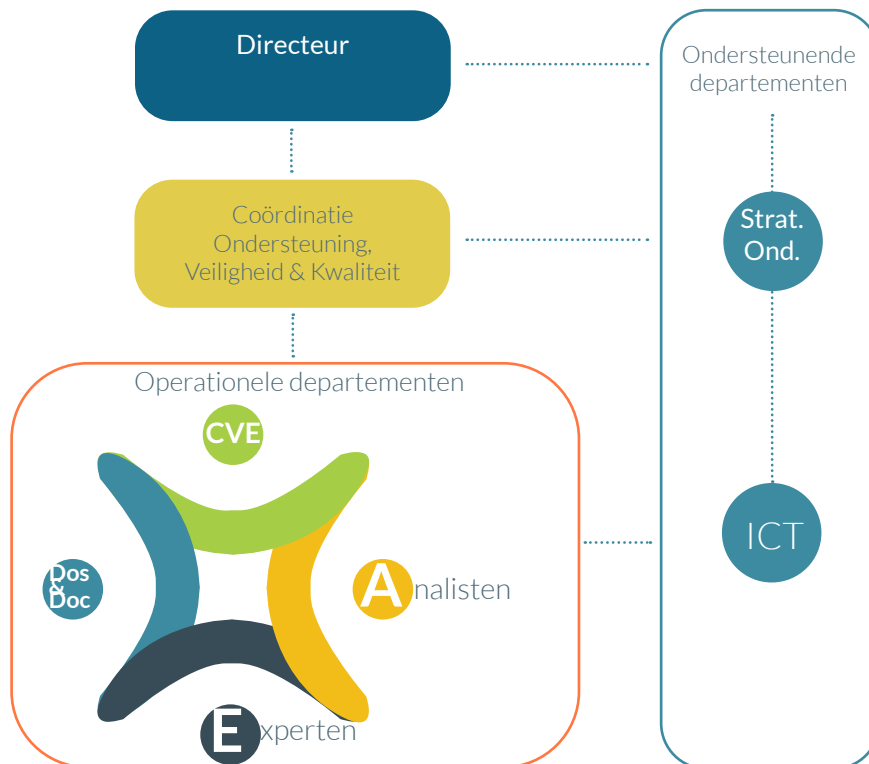
2020 was het jaar van de COVID-19 pandemie. Het OCAD werkt vaak met geclassificeerde gegevens, dus thuiswerk is voor tal van opdrachten allesbehalve evident. De Interne Preventieadviseurs hebben in samenspraak met de directie het werk sterk geherorganiseerd. De nodige aanpassingen werden gedaan om personeelsleden maximaal aanwezig te laten zijn in veilige werkomstandigheden. Een systeem van voorbereid telewerk en strikte afspraken omtrent aanwezigheden en beurtrollen hebben ervoor gezorgd dat de werking van het OCAD en de bereikbaarheid voor de partner- en ondersteunende diensten steeds gegarandeerd bleef.

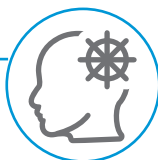
1.6 Departementen

De werking van het OCAD is gebaseerd op vier operationele departementen. Deze hebben elk hun eigen, complementaire bevoegdheden, zodat het OCAD al zijn wettelijke opdrachten kan uitvoeren. Daarnaast zijn er twee departementen die een beleidsondersteunende rol opnemen en een overkoepelende structuur Coördinatie. Het OCAD zet sterk in op een transversale werking, waarbij de verschillende departementen elk vanuit hun eigen insteek samenwerken rond bepaalde thema-tieken en zo elkaars expertise aanvullen.

Het **organigram** van het OCAD:

Coördinatie

De transversale overkoepelende structuur Coördinatie vertaalt de beslissingen van het directiecomité in operationele richtlijnen voor de verschillende departementen. Ze staat in voor de **werkverdeling** en moet er dus op toezien dat de operationele departementen juist op elkaar zijn ingespeeld. Ze begeleidt de kwaliteit van de **interne en externe beheersprocessen**, de input in de databanken van het OCAD en het elektronische verkeer.

Strategische Ondersteuning

Het departement Strategische Ondersteuning staat in voor de **functionele** en administratieve **ondersteuning van de directie en de vier operationele departementen** van het OCAD.

ICT

Het departement ICT staat in voor de operationele werking van de **interne en externe databanken** van het OCAD. Verder zorgt het departement ICT ervoor dat de **IT-infrastructuur** van het OCAD opereert binnen de wettelijke vereisten en de veiligheidsnormen opgelegd door onze voogdijoverheden en partners.

Punctuele analyse

Het Departement Punctuele Analyse ('Experten') bestaat uit personeelsleden gedetacheerd door de ondersteunende diensten van het OCAD. Zij vervullen de rol van **verbindings-officier** tussen het OCAD en hun dienst van oorsprong. De belangrijkste taak van de Experten is het opstellen van **punctuele dreigingsevaluaties**. Deze dreigingsevaluaties hebben betrekking op de extremistische of terroristische dreiging ten aanzien van evenementen, personen of gebouwen in België, of ten aanzien van Belgische belangen in het buitenland. Een tweede type van dreigingsevaluaties betreft de dreiging die uitgaat van bepaalde personen of groepen. Het derde soort van punctuele dreigingsevaluaties is de Algemene Dreigingsevaluatie voor België, die maandelijks op eigen initiatief door het OCAD wordt opgesteld ten behoeve van de Nationale Veiligheidsraad (NVR). Het NCCN baseert zich onder meer op het dreigningsniveau bepaald door het OCAD om bepaalde maatregelen te nemen.

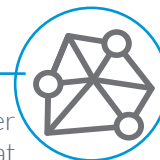

Strategische Analyse

Het departement Strategische Analyse evalueert in **algemene, strategische nota's** de **belangrijkste trends inzake dreigingen** ten aanzien van België en de Belgische belangen in het buitenland. Deze analysenota's handelen zowel over transversale thema's als over specifieke groeperingen of tendensen (zoals links- en rechts-extremisme, wahhabisme, enz.). Deze analyses worden op eigen initiatief opgesteld of op vraag van de autoriteiten. Daarnaast stelt het departement strategische evaluaties op voor **kritieke infrastructuren**. De wet op de kritieke infrastructuur verplicht het OCAD om binnen het jaar nadat het NCCN een nationale of Europese kritieke infrastructuur heeft aangeduid, hiervoor een analyse op te maken. Deze analyses slaan niet enkel op de dreiging van terrorisme of extremisme, maar omvatten alle fenomenen die binnen de bevoegdheid van de partners van het OCAD vallen. Om tot een geïntegreerde, door alle diensten gedragen analyse te komen, is een doorgedreven coördinatie met de verschillende ondersteunende en partnerdiensten van het OCAD dan ook vereist. Tot slot doet het departement Strategische Analyse ook aan **beleidsondersteunend werk**, zoals het voorbereiden en schrijven van wetteksten, omzendbrieven en de implementatie ervan.

Dossierbeheer & Documentatie

Het departement Dossierbeheer & Documentatie (Dos&Doc) staat in voor het **beheer van de interne databank** van het OCAD. Het departement beheert de **dagpermanentie**, waar alle informatie en documenten vanuit de partners toekomen. Op die manier optimaliseert het departement Dos&Doc de informatiestroom naar de andere departementen binnen het OCAD. In nauwe samenwerking met de departementen Punctuele Analyse en Strategische Analyse staat het departement Dos&Doc in voor de verwerking en het beheer van al deze operationele gegevens en inlichtingen. Daarnaast houdt het departement Dos&Doc de **maandelijkse** statistieken bij over al deze operationele gegevens en over het aantal entiteiten in de GGB.

Countering Violent Extremism (CVE)

Het departement CVE (*Countering Violent Extremism*) bestaat sinds 2017 in zijn huidige vorm binnen het OCAD. Deze integratie was het logische gevolg van de evolutie van het Plan R en de noodzaak om ook preventie op een meer structurele basis in te bedden in de strijd tegen terrorisme en extremisme. Het departement CVE coördineert de aanpak om de nefaste effecten van radicalisering en extremisme in onze samenleving zo veel mogelijk in te perken. Hierbij werken diverse overheidsdiensten op een geïntegreerde manier samen. Het departement wil nog meer uitgroeien tot een expertise- en referentiecentrum inzake CVE.

Daarom focust het departement zijn opdrachten rond vier assen:

- Het **samenbrengen van alle actoren die betrokken zijn bij het Plan R**
Hiervoor neemt het departement CVE zijn coördinerende rol op, onder andere als voorzitter van het strategische platform van de NTF. Ook met de lokale partners van het Plan R wordt er ingezet op een goede samenwerking. Zo ondersteunt en begeleidt het departement CVE onder meer de lokale autoriteiten (gemeentes) bij de opstart van een LIVC-R.
- **Het faciliteren van de contacten en banden tussen alle niveaus (praktijkwerkers, terreinwerkers, het sociale middenveld enz.) via projectwerking**
Het departement CVE organiseert regelmatig ontmoetingen met terreinwerkers of met de academische wereld. Het departement heeft zich actief geëngageerd om met ondersteuning van het *Outreach*-project van het OCAD (zie verder pag. 13) een duurzaam academisch netwerk uit te bouwen. Deze contacten dragen bij tot de denkoefening over welke acties of maatregelen er genomen kunnen worden in de strijd tegen extremisme (in alle

vormen) en hoe deze moeten evolueren. Het departement CVE werkt nauw samen met de Algemene Directie Veiligheid & Preventie (ADVP) van Binnenlandse Zaken op projecten zoals Radix Team¹.

- **Ondersteunende rol via eigen analyses en eigen onderzoek binnen het OCAD met focus op preventie in de aanpak van terrorisme en extremisme (*fusion centre*).**
- **Via de multidisciplinaire aanpak ondersteunt het departement de verschillende autoriteiten en administraties, maar ook de terreinwerkers in België** inzake CVE. Deze steun vertaalt zich in advies aan alle actoren die actief zijn in de aanpak van terrorisme en extremisme, zowel beleidsmatig op de verschillende bestuursniveaus (lokaal, regionaal en federaal) als op het terrein, zowel repressief als sociopreventief.

Alle aspecten van preventie worden hierbij mee in rekening genomen :

- **Primaire preventie** : aandacht voor de problematiek zelf waarbij er oog is voor het wegnemen van de voedingsbodems van radicalisering door een inclusief beleid;
- **Secundaire preventie** : hupmiddelen om processen van radicalisering (vroeg)tijdig op te sporen;
- **Tertiaire preventie** : Platformen of initiatieven die re-integratie van de betrokken personen bevorderen.

1 Voor meer info, zie: <https://www.besafe.be/nl/nieuws/het-radix-team-van-de-ad-veiligheid-preventie-een-team-op-het-terrein>

1.7

Transversale werking

De Connecting-the-dots slogan van het OCAD vertaalt zich zowel intern als extern in een transversale en multidisciplinaire samenwerking. Het OCAD draait vooral op een complementair functioneren tussen de vier operationele departementen. Daarnaast wordt een belangrijk deel van de werking van het OCAD bepaald door multidisciplinaire werkgroepen, waarbij het OCAD samen met verschillende externe partners rond de tafel zit.

Binnen het OCAD

Project Outreach

Project Outreach staat binnen het OCAD in voor het **onderhouden en optimaliseren van de banden met de academische wereld**. Om de veiligheidsproblemen binnen onze samenleving efficiënt aan te pakken, hebben we nood aan interdisciplinaire samenwerking. De academische wereld is een essentiële partner in deze aanpak.

Om die banden aan te halen, lopen er binnen Outreach verscheidene projecten:

- **Students@cuta:** studenten kunnen in het kader van hun masterproef op wel bepaalde, vaste momenten, vragen stellen aan het OCAD;
- Een **thesiswedstrijd in samenwerking met de Belgische universiteiten**. In 2019-2020 is de pilooteditie van start gegaan tussen UAntwerpen, UGent, ULB en ULiège. Vanaf 2020 wordt de wedstrijd opengetrokken naar alle Belgische universiteiten/hogescholen. Eerste prijs van de thesiswedstrijd was normaal gezien een sprekersstoel op een colloquium tussen de veiligheidsdiensten en de academische wereld, maar omwille van COVID-19 is dit niet kunnen doorgaan. Een alternatieve prijsuitreiking wordt daarom voorzien in 2021;
- **Jaarlijks colloquium** om de netwerken tussen de overheidsdiensten en de academische wereld te versterken. De editie 2020 is geannuleerd omwille van COVID-19.

DPO

Sinds 2019 beschikt het OCAD over een eigen Data Protection Officer (DPO). De DPO **ondersteunt het OCAD bij het nakomen van zijn wettelijke verplichtingen inzake de persoonsgegevens die de dienst in het kader van zijn opdrachten verwerkt**. De DPO geeft onder meer strategisch advies aan de directie, adviseert de organisatie met betrekking tot de correcte behandeling van persoonsgegevens en volgt de vragen en verzoeken op van burgers die het OCAD contacteren in het kader van eventuele dossiers die over hen zouden lopen. In dat geval dringt een correcte en **snelle doorverwijzing naar de partners** die deze dossiers kunnen behandelen zich op. De DPO van het OCAD werkt nauw samen met het **Comité I** (controleorgaan voor de inlichtingendiensten) en het **Comité P** (controleorgaan voor de politiediensten).

Het OCAD stelt zijn DPO-expertise ook **ter beschikking van de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken**, die samen verantwoordelijk zijn voor de verwerking van de gegevens in de de GGB. Een belangrijke focus in 2020 in dit kader was onder meer de grootschalige enquête die bij de gebruikers van de GGB is afgenomen om te peilen naar hun noden en verwachtingen. Daarnaast moest de enquête ook een beter zicht bieden op de verplichtingen van de gebruikers inzake de verwerking van persoonsgegevens in de GGB.

WG Safety

Sinds 2018 beschikt het OCAD over een eigen Interne Dienst Preventie en Bescherming op het werk. Deze wordt geleid door twee interne preventieadviseurs (IPA's), bijgestaan door de leden van de werkgroep (WG) Safety. De WG Safety adviseert de directie op het vlak van arbeidsveiligheid en welzijn en heeft ook een controlerende rol. Voor het psychosociale luik telt het OCAD twee interne vertrouwenspersonen, die ook deel uitmaken van de WG Safety. In 2020 lag de focus van WG Safety voornamelijk op **de aanpak** van de **COVID-19 crisis**: Het OCAD moest zijn interne werking herorganiseren met oog voor de veiligheid van zijn personeel en een minimumaanwezigheid om de operationaliteit van het OCAD te garanderen;

Nieuwe methode

OCAD hanteert een nieuwe **evaluatiemethodologie voor risicotaxatie**, waarbij de dreiging die uitgaat van een individu op een gestructureerde en wetenschappelijk onderbouwde manier wordt geanalyseerd. Dit moet de LTF's, de LIVC's en alle betrokken diensten toelaten om de juiste maatregelen te kunnen nemen, op maat van elk individu. De methodologie is in 2018-2019 ontwikkeld en in de loop van 2020 geïmplementeerd in de databank van het OCAD en in de Gemeenschappelijke Gegevensbank (GGB).

WG Security

De WG Security wordt getrokken door de veiligheidsofficier van het OCAD en streeft permanent naar de **hoogst mogelijke beveiliging van de dienst**. Hierbij ligt de focus op het personeel, de geclassificeerde en gevoelige informatie en de infrastructuur.

Voor het welslagen van het Plan R zijn samenwerking en vertrouwen tussen alle betrokken diensten cruciaal

Met externen, in het kader van het Plan R

Het Actieplan Radicalisme (Plan R) wil terrorisme en extremisme in onze maatschappij – met inbegrip van het radicaliseringsproces – zo veel mogelijk inperken. De thematieken die binnen het Plan R behandeld worden, omvatten de meest uiteenlopende politieke, ideologische, confessionele of filosofische overtuigingen. In de loop der jaren is het Plan R geëvolueerd naar een plan voor een multidisciplinaire aanpak, met scharnieren op alle beleidsniveaus van België en een nauwe samenwerking tussen alle betrokken actoren.

Het Plan R omvat **verschillende overlegstructuren en -platformen (NTF, WG, LTF's en LIVC's-R)**, waar alle diensten die bezig zijn met terrorisme en extremisme overleggen en informatie delen. Het OCAD heeft een coördinerende rol in het Plan R. Alle operationele departementen binnen het OCAD zijn actief in de verschillende luiken van het Plan R.

In de loop van 2020 is de oefening gestart om het Plan R beter af te stemmen op de veranderende uitdagingen in onze samenleving. Het Plan R moet **evolueren naar een Strategie in de strijd tegen Terrorismen en Extremisme met inbegrip van het radicaliseringsproces**. Op die manier moet de multidisciplinaire aanpak die het Plan R voorstaat, nog beter afgestemd worden op het dreigingsbeeld en efficiënter kaderen in de structuren, platformen en tools die hiervoor zijn uitgebouwd.

NTF Nationale Taskforce

De Nationale Taskforce of NTF is het **strategische overlegplatform dat het Plan R aanstuurt en coördineert**. Door de politieke Belgische constellatie is de NTF het enige overlegplatform tussen alle verschillende bestuursniveaus in België dat rond de aanpak van terrorisme en extremisme werkt. Alle deelnemende partners van het Plan R kunnen op de NTF informatie en expertise uitwisselen en prioriteiten bepalen.

LTF Lokale Taskforces

Het OCAD is vertegenwoordigd in alle Lokale Taskforces (LTF's), het **centrale zenuwstelsel van het Plan R op repressief en veiligheidsvlak**. De LTF's zijn het netwerk waar veiligheidsdiensten informatie uitwisselen en concrete dossiers bespreken. In onderlinge overeenstemming beslissen de partners of en hoe personen opgevolgd worden door het nemen van veiligheidsmaatregelen (LTF's) of sociopreventieve maatregelen (LIVC's-R). De input van de LTF's is een belangrijk voedingselement van de GGB.

WG Werkgroepen

In het kader van het Plan R zijn er verschillende werkgroepen actief. De WG buigen zich over een **specifieke thematiek**. Het actiedomein van een bepaalde WG wordt bepaald door de NTF. Elke WG heeft één pilootdienst en bestaat verder uit een multidisciplinair team van experts van verscheidene (overheids)diensten. Sommige WG kunnen onder meer voorstellen doen om bepaalde entiteiten in de GGB te laten opnemen.

GGB De Gemeenschappelijke Gegevensbank

De Gemeenschappelijke Gegevensbank (GGB) is de externe transversale tool waarmee het Plan R in praktijk wordt gezet. In de GGB delen alle bevoegde diensten in nauw overleg en volgens strikte, wettelijk geregelde criteria niet-geclassificeerde informatie over prioritair op te volgen Foreign Terrorist Fighters (FTF's), Homegrown Terrorist Fighters (HTF's), Haatpropagandisten (HP's), Potentieel Gewelddadige Extremisten (PGE's) en Terrorismeveroordeelden (TV's) (zie verder punt 'Cijfers in de GGB', pag. 20). De toegangen tot de GGB zijn getrapt. Alle diensten kunnen enkel zien en doen wat ze voor de uitvoering van hun opdrachten nodig hebben. Diensten met schrijfrechten zijn wettelijk verplicht om de GGB met relevante informatie te voeden.

De PGE's en TV's zijn in de loop van 2020 in de GGB ingevoerd op basis van het KB inzake PGE's en TV's dat eind 2019 gepubliceerd is. Deze toevoeging maakt onder meer een betere opvolging mogelijk van individuen die een rechts-extremistisch gedachtegoed aanhangen. De toevoeging van de PGE's zorgde voor een zekere verschuiving en optimalisering binnen de op te volgen categorieën in de GGB.

Het OCAD is de **operationele beheerder van de GGB**. Bijgevolg is het OCAD verantwoordelijk voor de **validatie** van de entiteiten in de GGB en de **opname** van nieuwe entiteiten. Er wordt rigoureuus op toegezien dat personen in de GGB aan alle criteria voor opname blijven beantwoorden. Als de criteria voor verwijdering uit de GGB vervuld zijn, worden ze weer geschrapt. Het OCAD stelt voor alle personen in de GGB een **individuele dreigingsevaluatie** op. Deze omvat een dreigingsniveau van 1 tem 4 en een gedetailleerde motivering. De dreigingsevaluatie kan als leidraad dienen bij de discussies over de maatregelen die ten aanzien van de entiteit genomen moeten worden. Daarnaast kunnen de partnerdiensten zich op de dreigingsevaluatie baseren om administratieve beslissingen te helpen motiveren.

2. STATISTIEKEN & PUBLICATIES

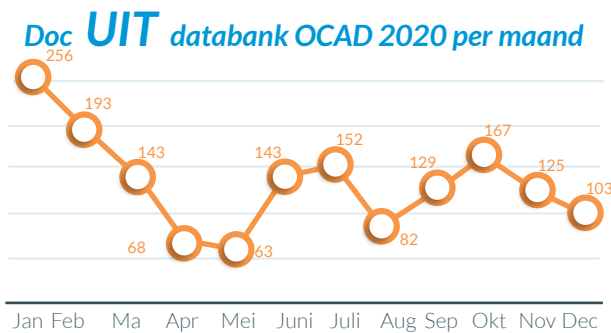
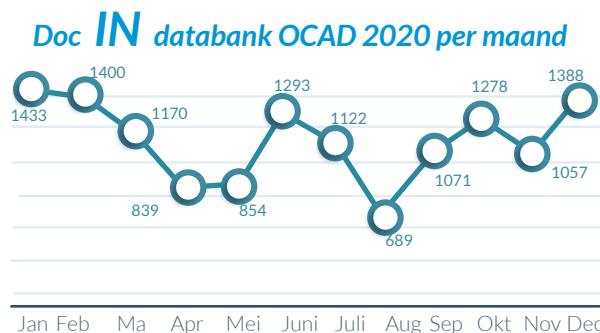
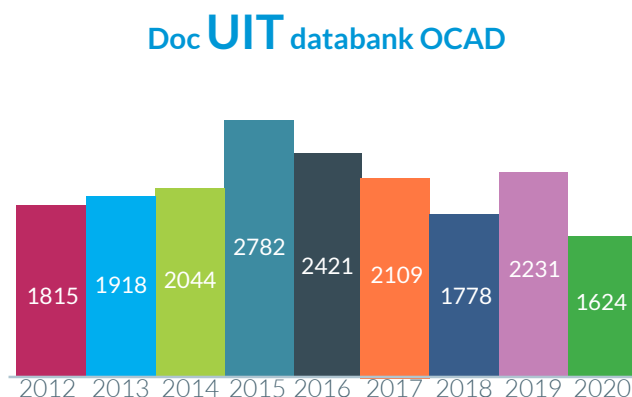
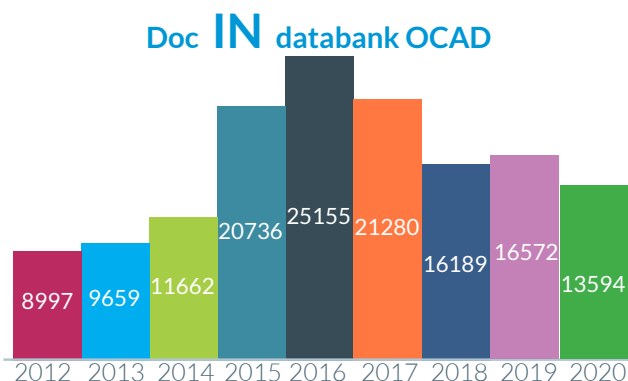
2.1 Cijfers: behandelde documenten

Cijfers brengen het werk van het OCAD op een concrete manier in beeld. Zo worden de meest significante trends zichtbaar (en in de mate van het mogelijke ook verklaard) in de grafieken op de volgende bladzijden. Er moet echter rekening mee worden gehouden dat verklaringen voor bepaalde trends niet altijd volledig gegeven kunnen worden alleen op basis van de informatie die in ons bezit is. De partner- of ondersteunende dienst van wie de informatie afkomstig is, heeft vaak een meer gedetailleerd zicht op de juiste toedracht van de trendbreuken.

In 2020 heeft de COVID-19 crisis een grote impact gehad op de werking van het OCAD. Vooral tijdens de lockdown in het begin van de pandemie (april-mei 2020), zien we een grote daling in zowel het aantal inkomende als uitgaande stukken. Aan-

gezien alle publieke evenementen waren afgelast, was deze daling des te meer zichtbaar in het aantal aanvragen voor punctuele evaluaties en het aantal punctuele evaluaties opgesteld door het OCAD. Dit is een tendens die we onder meer (weliswaar in licht mindere mate) ook in de rest van het jaar blijven opmerken.

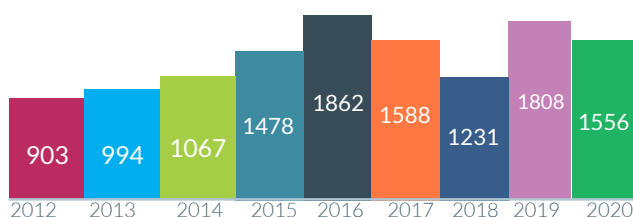
Bovendien liep tijdens de eerste strenge lockdown ook de verwerking van sommige stukken enige vertraging op omwille van het werkregime dat het OCAD moest eigen maken. Uiteraard werd hierbij steeds gekeken naar de urgentie van de te behandelen stukken. Als essentiële dienst heeft het OCAD zich dermate kunnen organiseren dat de stukken nog meer dan anders in functie van hun prioriteit werden behandeld.

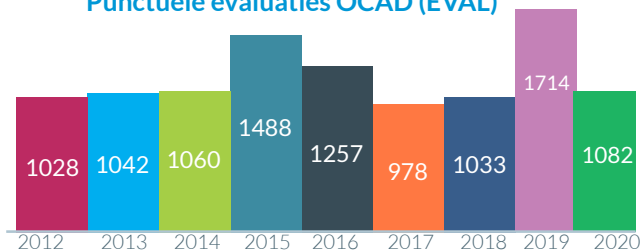
Punctuele dreigingsevaluaties

Het OCAD maakt zijn punctuele dreigingsevaluaties zowel op vraag van de diensten als op eigen initiatief.

Evaluatieaanvragen aan het OCAD (DEVAL)

Punctuele evaluaties OCAD (EVAL)

DEVAL 2020

EVAL 2020

In de periode na het ontstaan van het OCAD, heeft de dienst zwaar geïnvesteerd in overlegmomenten met alle partnerdiensten over relevante informatie en informatieaanvragen. Bij het begin van de terreurcrisis in West-Europa merken we de invloed in zowel het aantal evaluatie-aanvragen als opgestelde evaluaties. Vanaf 2016 (in volle terreurcrisis) werd er beslist om verschillende antwoorden op evaluatieaanvragen voor dreigingen tegen evenementen die veel mensen op één plaats samenbrengen, te groeperen als de vragen betrekking hadden op gelijkaardige/gelijkwaardige evenementen. Dergelijke evenementen krijgen sindsdien het label van 'soft targets', waardoor het dreigingsniveau van de algemene dreigingsevaluatie voor België van toepassing was. In de praktijk betekent dit, dat ondanks een verhoogd aantal evaluatieaanvragen, het aantal punctuele evaluaties opgesteld door de experts in die periode opnieuw lager is. In 2019 was er opnieuw een merkbare stijging in het aantal evaluaties. Een herziening en intensifiëring van de manier van samenwerken met een van onze belangrijkste partners, het NCCN, ligt hier mee aan de basis. **Voor het referentiejaar 2020 merken we opnieuw de impact van de gezondheids crisis: met de verschillende lockdowns en het wegvallen van alle publieke evenementen, is vooral in het aantal opgestelde evaluaties een sterke daling zichtbaar (slechts 1082 punctuele dreigingsevaluaties en een zeer beperkt aantal VIP-bezoeken, met een absoluut dieptepunt in de maanden april-mei 2020).**

Strategische analyses

Het OCAD publiceert regelmatig strategische nota's over verschillende actuele onderwerpen om toe te laten aan partnerdiensten om een globaal overzicht te hebben van bepaalde groepen en tendensen zoals bijvoorbeeld, de analyses over de internationale dreiging, nota's over het rechts-extremisme of over de jihadistische dreiging.

Insight

Een aantal keer per jaar publiceert het OCAD zijn magazine Insight. Telkens ligt de focus op een bepaalde thematiek. Insight is gericht naar alle ondersteunende en partnerdiensten van het OCAD, inclusief de academische contacten. In 2020 heeft het OCAD twee Insight-nummers gepubliceerd.

Photo by Eijah O'Donnell on Unsplash

2.3

Personen in de GGB

evolutie van de cijfers

De GGB is het instrument waarmee de multidisciplinaire aanpak van het Plan R (zie supra, pag. 16) concreet wordt gemaakt. De GGB werd opgericht in 2016, nadat honderden Belgen naar Syrië en Irak waren vertrokken om zich aan te sluiten bij terreurgroep IS. In de nasleep van de aanslagen in West-Europa in 2015-2016 kondigde de regering een hele reeks maatregelen aan om terrorisme en extremisme in onze maatschappij zo veel mogelijk in te dijken, de GGB is er hier een van.

De GGB is een tool voor *real time* informatiedeling. De bevoegde diensten wisselen in het kader van een veiligheidsaanpak continu niet-geclassificeerde informatie uit over prioritair op te volgen entiteiten. De toegang tot de GGB wordt bepaald in functie van subsidiariteit en proportionaliteit en vooral op basis van het *need-to-know* principe. Informatie uit de GGB wordt gebruikt op de LTF-werking voor de dossiers die een veiligheidsopvolging vereisen.

Op lokaal niveau zijn het de IO's die de voor hen nodige informatie uit de GGB kunnen halen. Die informatie kan dus evenzeer gebruikt worden om cases te bespreken in de LIVC's-R. In sommige gevallen is een laagdrempelige, sociopreventieve begeleiding immers de meest adequate maatregel.

De GGB bevat vijf statuten. De **gemene deler** van alle statuten zijn **extremisme** en (de intentie tot) **geweld**. Alle personen in de GGB moeten een solide band hebben met België (maar hoeven niet per sé over de Belgische nationaliteit te beschikken). Indien aan een van de criteria, die wettelijk zijn vastgelegd, niet meer is voldaan, wordt een persoon uit de GGB geschrapt. **Personen kunnen met een dubbel statuut zijn opgenomen in de GGB, omdat ze beantwoorden aan verschillende criteria. Dit gegeven maakt dat cijfers niet altijd absoluut zijn en dat er overlappingen zijn. Algemeen genomen gaat het om een tien, maximum vijftien 'dubbele statuten' in de loop van 2020.**

- **Foreign Terrorist Fighters** (FTF's): personen die naar een conflictgebied zijn vertrokken om er een terreurgroep te vervoegen of hiervan terugkeerden, of waarbij het vertrek is verhinderd of die de intentie hebben om dit te doen (opgenomen sinds de oprichting van de GGB in 2016);
- **Homegrown Terrorist Fighters** (HTF's): personen die niet de intentie hebben om naar een terreurorganisatie in het buitenland te vertrekken, maar die verkiezen om hier terroristische acties te plegen of om ze te ondersteunen (toegevoegd op basis van het KB van 23.04.2018);
- **Haatpropagandisten** (HP's): personen die het gebruik van geweld willen rechtvaardigen omwille van ideologische doeleinden. Met hun invloed willen ze hun omgeving doen radicaliseren en schade toebrengen aan de rechtstaat (toegevoegd op basis van het KB van 23.04.2018);
- **Potentieel Gewelddadige Extremisten** (PGE's): personen met extremistische opvattingen die ze eventueel willen concretiseren via geweld, maar die nog geen concrete stappen daartoe hebben ondernomen (toegevoegd op basis van het KB van 20.12.2019);
- **Terrorismeveroordeelden** (TV's): personen die veroordeeld, geïnterneerd of onder beschermingsmaatregel geplaatst zijn voor terrorisme in België of in het buitenland (toegevoegd op basis van het KB van 20.12.2019).

Evoluties 2020

Als operationele beheerder van de GGB, volgt het OCAD nauwlettend de evolutie van de entiteiten in de GGB op. Dit brengt ons tot de volgende vaststellingen.

In 2020 schommelde het aantal entiteiten in de GGB rond de 675 (FTF's, HTF's, HP's, PGE's en TV's). Voor elk van deze entiteiten stelt het OCAD een dreigingsevaluatie op, die op continue basis up to date wordt gehouden. Deze evaluaties zijn officiële documenten, die het OCAD door validatie ter beschikking kan stellen. De aanvragende dienst kan het document vervolgens gebruiken in administratieve procedures. Deze evaluaties worden continu up to date gehouden. Het totale aantal evaluaties en actualiseringingen dat in de GGB is her-nomen, is dus vele malen groter.

FTF's

In 2020 was de situatie van de verschillende categorieën FTF's min of meer stabiel, op het aantal *returnees* (cat. 3) na, waar we in de periode april-mei een merkbare daling opmerken.

HTF's

De HTF's zijn aan de GGB toegevoegd in 2018 om tegemoet te komen aan de veranderende trend in het dreigingsbeeld dat individuen niet meer naar het buitenland vertrekken of vanuit een jihadistisch conflictgebied terugkeren om een terroristische actie te plegen. Enerzijds werd het moeilijker voor individuen om te vertrekken, anderzijds riepen terreurgroepen vanaf 2017-2018 op om niet meer naar het 'kalifaat' af te zakken, maar in eigen gebied gewelddadige acties uit te voeren. Sinds de toevoeging van dit statuut in 2018, is het aantal HTF's relatief stabiel gebleven. De neergang van terreurgroep IS, met daarmee gepaard gaand haar verminderde aantrekkingskracht en tanende propaganda, zijn hier ongetwijfeld niet vreemd aan. Enkel in de periode maart-mei 2020 is er een opvallende daling in het aantal HTF's merkbaar. Dit is te verklaren door de toevoeging van de nieuwe statuten PGE en TV in de GGB en de interne databank

van het OCAD, waardoor verschillende individuen het label PGE kregen. Sindsdien schommelt het aantal HTF's opgevolgd in de GGB rond de veertig. Alle HTF's worden opgevolgd omwille van hun jihadistische gedachtegoed.

HP's

De HP's zijn in 2018 samen met de HTF's in de GGB toegevoegd. HP's kunnen zowel de jihadistische ideologie aanhangen (de grootste groep), maar evengoed het rechts-extremisme en het links-extremisme. Daar waar het aantal personen dat opgevolgd wordt voor links-extremisme de voorbije jaren quasi stabiel is gebleven, was er een sterke stijging merkbaar in het rechts-extremistische spectrum.

PGE's

PGE's worden sinds begin 2020 mee opgenomen in de GGB. Het OCAD had een wettelijke periode van zes maanden om de omzetting te maken en de dreigingsevaluaties voor de betrokken entiteiten correct op te stellen of aan te passen. Tot afloop van die wettelijke periode zaten heel wat personen die aan deze criteria voldeden immers nog in 'voor-onderzoek', waardoor ze niet in de GGB waren opgenomen, of ze zaten met een ander label in de GGB om opvolging mogelijk te maken. De toevoeging van de PGE's heeft heel wat verschuivingen in de GGB en de interne databank van het OCAD te weeggebracht, maar was noodzakelijk om de laatste leemtes voor opvolging te kunnen dichten. Het aantal PGE's zit dus gedurende het hele jaar 2020 in een sterk stijgende lijn. Dankzij de toevoeging van de PGE's en de *finetuning* bij de HP's kunnen ook de fenomenen van rechts- en links-extremisme beter worden opgevolgd.

TV's

TV's worden sinds begin 2020 aan de GGB toegevoegd op basis van het KB van 20.12.2019. Dubbele statuten zijn voor TV's niet mogelijk.

Evolutie entiteiten GGB over de jaren heen

Als we de cijfers van de GGB over de jaren heen bekijken, worden de volgende trends zichtbaar:

- Het aantal FTF's is al een aantal jaren – sinds 2016 om precies te zijn – in dalende lijn. Sinds 2017 is het aantal FTF's in het jihadistische conflictgebied min of meer stabiel. Dit heeft onder meer te maken met het veranderde dreigingsbeeld;
- Het aantal returnees is min of meer stabiel sinds 2018. Sindsdien zijn er ook geen nieuwe vertrekken meer;
- De grootste dalingen doen zich voor in de cat. 5 (kandidaat-vertrekkers). Sinds 2019 merken we daar een sterke daling, die voor het grootste deel te maken heeft met de neergang van terreurgroep IS;
- Het aantal entiteiten in de GGB in het algemeen zit ook in een dalende lijn. Enkel de toevoeging van de twee nieuwe statuten HTF en HP in 2018 heeft tijdelijk voor een kleine stijging gezorgd. De daling is het gevolg van een strikte toepassing van de criteria voor opname in de GGB, meer bepaald in functie van de nieuwe evaluatietool.
- Sinds de toevoeging van het statuut PGE hebben we ook een beter zicht op de evolutie van het aantal personen dat opgevolgd wordt omwille van rechts- of links-extremistische sympathieën.

2.4

Individuele administratieve maatregelen

Het OCAD geeft gemotiveerd advies aan de Nationale Veiligheidsraad, de minister van Binnenlandse Zaken en de minister van Buitenlandse Zaken bij het nemen van individuele administratieve maatregelen **ID-ban, Pass-ban en Bevriezing van Tegoeden**. Het gaat om preventieve maatregelen die moeten verhinderen dat personen terroristische acties zouden plegen.

Het advies van het OCAD is gestoeld op overleg en nauwe samenwerking met verschillende van onze ondersteunende diensten en partnerdiensten, in het bijzonder het Federaal Parket. Alle individuele administratieve maatregelen worden geregistreerd in de Gemeenschappelijke Gegevensbank (GGB).

Pass-ban

Bij toepassing van de maatregel Pass-ban wordt iemands **paspoort geweigerd, ingetrokken of niet verlengd**.

Verschiedende diensten (zoals het Federaal Parket, de Lokale Parketten, de FOD Buitenlandse Zaken en het OCAD) kunnen een voorstel indienen om een persoon te laten opnemen op de lijst Pass-ban. De uitvoering ervan komt toe aan de minister van Buitenlandse Zaken.

Op **31 december 2020** was de Pass-ban maatregel op initiatief van het OCAD van toepassing op **28** personen. Deze 28 personen hebben dus geen paspoort meer, waardoor zij niet buiten de Europese zone kunnen reizen en waardoor vooral vermeden wordt dat ze zich naar een conflictgebied begeven. De geldigheid van de Pass-ban maatregel is **onbeperkt in de tijd** en kan enkel worden stopgezet op gemotiveerde vraag van een van de bevoegde autoriteiten.

ID-ban

Bij de maatregel ID-ban wordt iemands **identiteitskaart ingetrokken of ongeldig verklaard**, of wordt het **uitreiken van een identiteitskaart geweigerd**. De toepassing van de maatregel ligt bij de minister van Binnenlandse Zaken. Een maatregel ID-ban veroorzaakt automatisch ook een maatregel Pass-ban, voor dezelfde duur als de ID-ban. De bedoeling is om te vermijden dat de betrokkene België verlaat om zich naar een jihadistisch conflictgebied te begeven. Een **ID-ban is beperkt in de tijd**. De geldigheid van de maatregel bedraagt **drie maanden** en de procedure kan eenmaal verlengd worden indien er substantiële elementen naar voren worden gebracht die de verlenging rechtvaardigen.

In de loop van 2020 heeft het OCAD het initiatief genomen tot **1** maatregel ID-ban, die door de minister is bevestigd.

Bevriezing van financiële tegoeden

Bij de maatregel Bevriezing van financiële middelen en tegoeden, worden iemands rekeningen bevroren. Personen die het voorwerp van deze maatregel uitmaken, komen op de Nationale Lijst terecht en de maatregel wordt via de Thesaurie gepubliceerd in het Staatsblad.

In de loop van 2020 zijn er **21** administratieve maatregelen van Bevriezing afgekondigd. Op regelmatige tijdstippen (uiterlijk om de zes maanden) herevalueert het OCAD deze maatregelen. Op basis van deze herevaluaties zijn in 2020 **2** personen van de Nationale Lijst afgehaald en is er beslist om de bevriezing van hun tegoeden stop te zetten.

Eind 2020 liepen er **295** administratieve maatregelen van bevriezing van tegoeden.

3. MARKANTE GEBEURTENISSEN 2020

3.1 Algemene dreigingsevaluatie voor België

Het dreigingsbeeld in België wordt hoofdzakelijk bepaald door de dreiging vanuit jihadistisch-islamistische hoek. Daarnaast noteren we de opkomst van een virulenter rechts-extremisme. Tot slot volgen we ook de links-extremistische dreiging van nabij op.

De jihadistische dreiging

De jihadistische dreiging gaat voornamelijk uit van IS en AQ. Sinds IS in het voorjaar van 2019 geen fysieke uitvalsbasis meer heeft in Syrië-Irak, is de dreiging door de terreurgroep weliswaar minder, maar ze is zeker niet verdwenen. **Het jihadistische gedachtegoed is niet weg en de terreurbeweging blijft garen spinnen bij de geopolitieke actualiteit.** Onder meer de coronacrisis en de Mohammed-cartoons waren *triggers* om nieuwe propagandaboodschappen te verspreiden en op te roepen om aanslagen te plegen in het Westen. Daarnaast is de **situatie in Irak en Syrië** nog steeds complex en zijn de **kampen en gevangnissen** in het conflictgebied, waar ook duizenden buitenlandse FTF's door de Koerden worden vastgehouden, een **broeihaard voor verdere radicalisering**. Tot slot mag IS dan wel verveld zijn tot een opstandelingenbeweging, het is niet uitgesloten dat ze (op termijn) opnieuw aan slagkracht zal winnen.

De dreiging door lone actors

De belangrijkste evolutie van de voorbije jaren is dat aanslagen niet meer zozeer voorbereid en gepleegd worden door getrainde en aangestuurde commando's vanuit Syrië-Irak, maar meestal door **lone actors**, die op eigen houtje radicaliseren en zich laten instrumentaliseren door de jihadistische propaganda.

IS en AQ trachten nog steeds om individuen te mobiliseren en sympathisanten te overtuigen om **in het land waar ze wonen of verblijven een klimaat van terreur** te creëren. De kans bestaat nog steeds dat enkelingen hierop ingaan. Hun modus operandi beperkt zich gewoonlijk tot het gebruik van een voertuig om op mensen in te rijden of blanke wapens, zoals messen. Hoewel deze propaganda zowel in volume als in kwaliteit is afgenomen, hebben de aanslagen in onze Europese buurlanden (Frankrijk met de moord op de geschiedenisleraar Paty en de aanval in Nice en Oostenrijk met de aanval in Wenen aangetoond dat AQ en IS nog steeds individuen kunnen aanzetten tot het plegen van geweld.

In België

In 2019 en 2020 zijn er een vijftiental aanvallen door HTF's verijdeld geweest, voornamelijk in Frankrijk en Engeland. Ook in ons land zijn er een aantal interventies geweest door de veiligheids- en politiediensten in het kader van HTF's, zoals **de politie-interventie in Eupen** in november 2020. Onze buurlanden communiceren ook regelmatig over verijdelde aanslagen, die geïsoleerde individuen (of in zeer zeldzame gevallen minicellen) wilden plegen.

De extremistische dreiging

Zowel binnen als buiten Europa zijn er al verschillende aanslagen geweest met een **rechts-extremistische** signatuur. De verhoogde activiteit van rechts-extremisten op het internet, ook in ons land, wijst op het gevaar dat uitgaat van rechts-extremistische narratieven. De soms dodelijke aanslagen die al bij onze Europese burens zijn gepleegd (met Duitsland, Engeland, Frankrijk en Italië op kop), maar ook in Canada, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten, zetten aan tot waakzaamheid. De daders van dergelijke acties delen min of meer gemeenschappelijke kenmerken: ze handelen doorgaans alleen, bevinden zich in de marge van organisaties en partijen, radicaliseren meestal online en gaan zonder enige instructie over tot actie.

Het is daarbij uitkijken of de recente aanslagen in Frankrijk en Wenen een *trigger* zullen zijn voor rechts-extremisten om vergeldingsaanslagen te plegen. De laatste jaren gebeurde het immers nog dat **aanslagen door het ene kamp hebben geleid tot vergeldingsaanslagen door het andere**. Doordat de extremistische scenes over de hele wereld verspreid zitten en hun aanhangers overal opgehitst kunnen worden om wraak te nemen wanneer de 'vijand' een aan slag pleegt, is het **vaak een kwestie van toeval waar de volgende lone actor zal toeslaan**. Dat kan evengoed gebeuren in een land dat tot dan toe zo goed als volledig gespaard was gebleven van terroristisch geweld of sectaire spanningen.

In 2020 was er geen informatie met betrekking tot (concrete of abstracte) plannen voor het voorbereiden van een aanslag door rechts-extremisten. **Wel is het zo dat er de afgelopen jaren een toename merkbaar is van gerechtelijke interventies of opvolgingen in het kader van potentiële dreigingen uitgaande van rechts-extremisten in ons land**. Dit heeft ook geleid tot een toename van

het aantal individuen dat in het kader van het Plan R opgevolgd wordt als Potentieel Gewelddadige Extremist (PGE).

Ook de **virtuele wereld** speelt een belangrijke rol. Op de sociale media weten rechts-extremisten uit de hele wereld elkaar te vinden. Rabiaat racisme wordt gekoppeld aan allerlei **complottheorieën** en op uitgekookte manier (vaak via *memes*) verspreid. Diverse aanslagen in het buitenland door *lone actors* tonen aan in welke mate bepaalde kwetsbare personen hiervoor ontvankelijk zijn.

Het grote verschil met het islamistische terrorisme en extremisme is dat het rechts-extremistische netwerk online méér zichtbaar aanwezig is dan haar tegenhanger, waardoor het gemakkelijker is voor jongeren om met rechts-extremistische propaganda in aanraking te komen. De afgelopen twee jaar is er in het kader van het Plan R dan ook een relatief sterke toename zichtbaar van het aantal personen dat opgevolgd wordt onder het statuut van Haatpropagandist.

De **links-extremistische/anarchistische beweging** in België is de voorbije jaren vrij rustig geweest, maar door de **COVID-19 pandemie** is ook deze situatie enigszins opnieuw veranderd. Het OCAD heeft vastgesteld dat anarchistische elementen de coronacrisis hebben aangegrepen om opnieuw (meer virulente en intense) oproepen tot geweld te lanceren. Het is niet onwaarschijnlijk dat links-extremistische bewegingen en de anarchistische scene proberen om de crisis rond het coronavirus uit te buiten voor hun eigen agenda.

We herinneren eraan dat **anarchistisch geweld**, ongeacht of dit nu gericht is tegen personen of materiële goederen, in de eerste plaats vaak opportunistisch is, en dus weinig of niet gepland. Hierdoor heeft anarchistisch geweld een bijzonder **onvoorspelbaar karakter**. Bovendien verwerpt de anarchistische denkwijze elke vorm van leiding en piramidale organisatie. Het staat anarchisten vrij om al dan niet gehoor te geven aan oproepen om meer of minder gewelddadige acties uit te voeren, in eer en geweten en volgens hun individuele inschatting en middelen. Bovendien is de anarchistische scene over het algemeen minder geneigd om geweld te plegen tegen personen. Meestal viseren ze goederen of infrastructuur. Toch zijn gewelddaden tegen de ordediensten, bijvoorbeeld in de marge van betogingen, niet uit te sluiten.

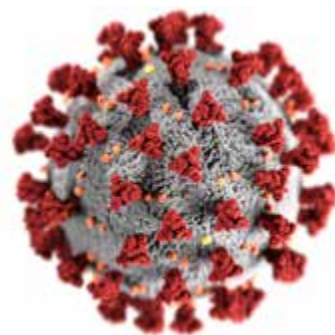

Photo by CDC on Unsplash

De **COVID-19 pandemie** heeft aanleiding gegeven tot een sterke opgang van **fake news**, vooral op sociale media. Er is zelfs sprake van echte desinformatie. De verspreiders buiten bestaande frustraties en angsten uit ten aanzien van de circulatie van het virus en de reacties van de overheden hierop. Op sociale media worden **fake news** en desinformatie aan een snel tempo verspreid en dragen ze bij tot een versterkte polarisering. **Sommigen willen hiermee bepaalde extremistische narratieven de wind in de zeilen geven**, zoals met de QAnon theorie die is overgevaaid vanuit de Verenigde Staten en die ook bij ons stilaan opduikt.

3.2

De impact van de COVID-19 crisis en de opgang van complottheorieën

COVID-19 veroorzaakte in het voorjaar van 2020 een enorme schokgolf in Europa en in de rest van de wereld. De situatie in België vormt daarop geen uitzondering. Hoewel het merendeel van de bevolking zich in grote lijnen achter de maatregelen lijkt te scharen, is het onmiskenbaar dat er in de loop van 2020 naast legitieme kritiek vanuit bepaalde hoeken ook **een radicaal tegendiscours** is ontstaan, dat de **geloofwaardigheid van de aanpak en van de beleidsmaatregelen wil ondermijnen**.

Dat radicale tegendiscours is terug te vinden in het hele spectrum van klassieke, ideologisch geïnspireerde groeperingen en netwerken. Een belangrijk nieuw gegeven is evenwel dat er tijdens de crisis ook een specifieke protestbeweging van non-believers is opgestaan, die de COVID-19 aanpak hevig bekritiseert. Deze beweging is in de loop van 2020 in omvang toegenomen, al blijft het slechts een beperkte groep op het geheel van de bevolking. De **gevoeligheden van die nieuwe groep overlappen in aanzienlijke mate met die van bestaande klassieke ideologisch geïnspireerde netwerken en stromingen (links-extremisme, rechts-extremisme, enz). Aanhangers van de nieuwe protestbeweging vormen daardoor ook een belangrijk reservoir waaruit bestaande klassieke extremistische ideologieën zieltjes proberen te winnen**.

In tegenstelling tot in sommige van onze buurlanden, waren er **in 2020 geen massabetogingen en manifestaties tegen de maatregelen**. In België bleven de tegenkantingen in 2020 beperkt tot uitingen van ongenoegen, oproepen tot weerstand en (kleinschalige) protestmanifestaties. In een aantal gevallen leidde dat **ongenoegen echter ook tot het uiten van bedreigingen** ten aanzien van zichtbare actoren die verantwoordelijk worden geacht voor de aanpak van de crisis (**beleidsmakers, virologen**). In 2020 was er geen sprake van effectieve geweldpleging.

De COVID-19 pandemie is ongetwijfeld een belangrijke katalysator voor de opkomst en het gebruik van **fake news en desinformatie**. De onzekerheid rond het virus, wat de beste aanpak is en de reële gevolgen van de crisis op het persoonlijke leven van mensen, doen op vele vlakken “cognitieve openingen” ontstaan, waardoor mensen vatbaarder lijken te worden voor samenzweringstheorieën en desinformatie.

Een belangrijke problematiek die op korte en middellange termijn aan kracht lijkt te winnen, zijn de samenzweringstheorieën, al dan niet in het kader van de COVID-19 crisis. Een voorbeeld hiervan is de uit de Verenigde Staten overgewaaid QAnontheorie, ondersteund door andere verwante Angelsaksische samenzweringstheorieën. QAnon stelt dat de politieke klasse, of een deel ervan, gecontroleerd wordt door een occulte elite, die niet alleen immorele misdaden pleegt of misdadigers beschermt (o.a. pedofilie), maar eveneens een (semi-)dictatuur in stand houdt waarbij het volk niet wordt gehoord. Dat specifieke bedreigende aspect kadert in het grotere geheel van *fake news* en desinformatie, dat de basis van de democratische rechtstaat wil ondergraven door de legitimiteit en geloofwaardigheid van zowel de media als de politiek doelbewust in het gedrang te brengen.

3.3

Aanslagen in Frankrijk en Wenen

Na een periode van relatieve kalmte werden **Frankrijk en Oostenrijk** in het najaar van 2020 opnieuw opgeschrikt door **islamistisch geïnspireerde terroristische aanslagen**. Het lijkt erop dat de opstart van het **proces 'Charlie Hebdo'** in Frankrijk in september 2020 en de bijhorende problematiek rond de Mohammed-cartoons als **trigger** hebben gefungeerd en hebben geleid tot een zogenaamd **copy cat effect**. De impact voor België is beperkt gebleven, hoewel er ook in ons land een zekere toename van zenuwachtigheid merkbaar was. Bepaalde actoren hadden er immers baat bij om het thema in hun propaganda op te voeren, met de nodige polarisering tot gevolg.

Deze aanslagen bevestigden wat voordien ook al latent aanwezig was: de dreiging blijft vooral uitgaan van *lone actors*. Bij geen van de aanslagen die in het najaar van 2020 in Europa zijn gepleegd, is er sprake van een grootschalig, gecompliceerd plot. Sommige daders leken wel degelijk gekend bij de diensten, andere kwamen volledig uit het niets. Dit toont de moeilijkheid van de uitdaging waarmee veiligheids- en politiediensten te maken krijgen. Een onbekende dader die alleen handelt en geen contacten onderhoudt in het milieu is zeer moeilijk te detecteren.

3.4

Aanhoudingen in Eupen

In het najaar van 2020 vond in **Eupen** een interventie plaats, waarbij **twee minderjarigen en nadien nog één meerderjarige werden aangehouden**. De betrokkenen hadden zich als **sympathisanten van IS** kenbaar gemaakt en er zijn sterke aanwijzingen dat ze de intentie hadden om op relatief korte termijn een terroristische aanslag te plegen. Hun mogelijke doelwit betrof een politiekantoor. Hoewel er indicaties zijn dat alvast één van de betrokken daders enige interesse leek te hebben in de problematiek van de Mohammed-cartoons, is er onvoldoende informatie om met zekerheid te stellen dat dit de *trigger* vormde voor de plannen tot aanslagen.

Sinds de aanslag tegen de Franse geschiedenisleraar Samuel Paty stelt het OCAD een **toegenomen spanning vast, die resulteert in een lichte stijging van (be)dreigingen op met name sociale media en via mail**.

4. OCAD HIGHLIGHTS 2020

1 Website en nieuw logo voor het OCAD

- **Nieuw logo en nieuwe huisstijl** voor het OCAD: het OCAD is een jonge en dynamische organisatie;
- De lancering van de **OCAD-website**: het OCAD wil transparanter en duidelijker communiceren, met betrouwbare informatie naar onze partners, de autoriteiten, de media en de burger

2 Opleiding voor de Information Officers

De **agenten van de Lokale Politie** die instaan voor de aanpak van extremisme en terrorisme (Information Officers of IO), **moeten ondersteund en versterkt worden in hun sleutelpositie binnen het Plan R**. Samen met DJSOC/Terro en de Nationale Politieacademie (ANPA) heeft het OCAD daarom een **opleidingstraject voor de IO's** uitgerold. Een Pilotcomité heeft een driedaagse opleiding ontwikkeld, die volledig gedragen werd door de partners van het Plan R. De eerste effectieve opleidingen werden in de herfst van 2019 in de provinciale politiescholen georganiseerd.

Het project werd verdergezet in 2020, maar omwille van de COVID-19 pandemie zijn niet alle sessies kunnen doorgaan. Telkens opnieuw moesten de opleidingen aangepast worden aan de geldende beschermingsmaatregelen en in functie **van de evolutie van de gezondheidstoestand. Begin 2020 hebben vijf sessies kunnen plaatsvinden (4 in Vlaanderen en 1 in Wallonië).** De verdere opleidingen voor de IO's zullen een belangrijk aandachtspunt blijven voor 2021.

3 Opleiding voor de coördinatoren van de LIVC's-R

Voor een efficiënte aanpak van extremisme en terrorisme is het cruciaal dat alle diensten expertise uitwisselen en synergieën opzetten.

Op basis van de IO-opleidingen, is er beslist een gelijkaardige vorming te voorzien voor de **coördinatoren van de LICV's-R**. Er wordt eveneens een **theoretische én praktijkgerichte opleiding** voorzien, maar dit keer aangepast aan de noden en specifieke vereisten van de LIVC-R coördinatoren. Daarom is er begin 2020 een Pilotcomité opgericht, belast met het uittekenen van deze opleidingen.

4 Uitleg Plan R en LIVC-R aan de Belgische burgemeesters

De uitleg van het Plan R en de LIVC-R werking aan de Belgische burgemeesters die in 2020 gepland stond, heeft eveneens vertraging opgelopen omwille van de COVID-19 pandemie. Verplaatsingen naar de verschillende gemeentes waren uiteraard uitgesloten, op enkele bezoeken na die zijn kunnen doorgaan op de momenten dat de maatregelen van de regering enigszins versoepelden.

Het departement CVE heeft eind 2020 echter wel een **grootschalige enquête gelanceerd over de LIVC-R werking. De antwoorden op de enquête worden verwacht in het eerste trimester van 2021** en de resultaten worden vervolgens bezorgd aan de partners binnen het Plan R.

5 Actualisering van het Plan R

In 2015 werd het Belgische Actieplan tegen Radicalisme (Plan R) geactualiseerd. Zoals echter eerder aangehaald, zijn het dreigingsbeeld, het statuut van de op te volgen personen en de vormen van extremisme waartegen het Plan R wil optreden, de laatste jaren zodanig geëvolueerd, dat een **tweede herziening zich opdroeg. De architectuur van het Plan R moest aangepast worden en de samenwerking tussen alle betrokken diensten en beleidsniveaus moest worden versterkt. In 2020 zijn de denk- en coördinatieoefeningen voor deze update op kruissnelheid gekomen. De concrete uitwerking en voorstelling aan de verschillende regeringen zijn voorzien voor 2021.**

6 Update GGB

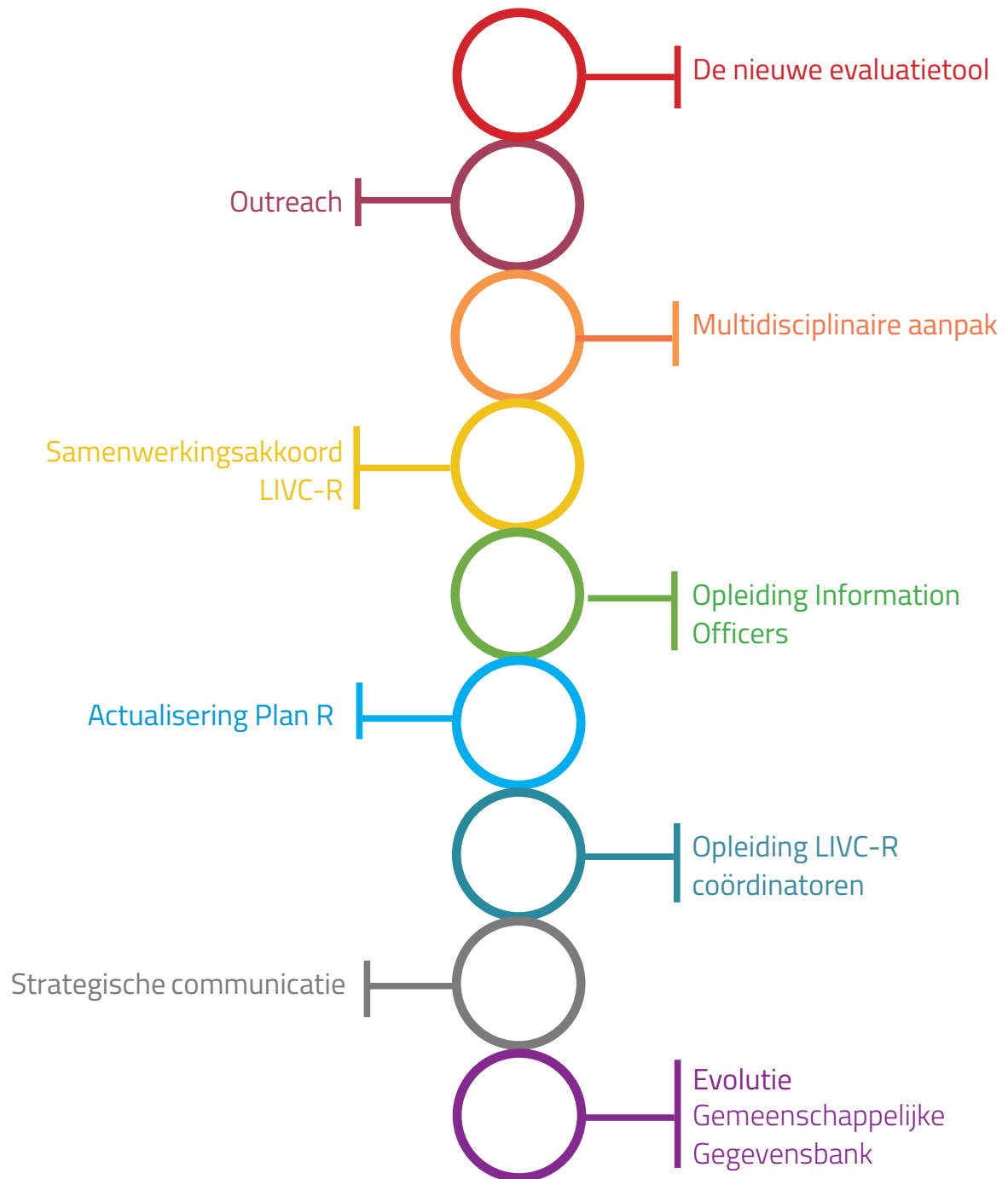
De GGB is sinds haar oprichting in 2016 sterk geëvolueerd. In 2019 werden er bijvoorbeeld nog een aantal nieuwe functionaliteiten toegevoegd. **In 2020 lag de grootste focus op de verdere ontwikkeling van versie V3 van de GGB, die vooral focust op continuïteit en efficiënter onderhoud. Lancering is voorzien in de loop van 2021.**

Met de aanstelling van een DPO (data protection officer) voor de GGB, kreeg de ontwikkeling bovendien ondersteuning op juridisch en veiligheidsvlak. De bescherming van persoonlijke gegevens werd een integraal onderdeel van de GGB. (zie ook punt Transversale werking, DPO, pag. 13).

7 De nieuwe evaluatietool

In de loop van 2020 heeft het OCAD een **nieuwe methodologie** geïmplementeerd voor het opstellen van **individuele dreigingsevaluaties voor entiteiten in de GGB**. De basis voor deze methodologie is de voorgaande jaren gelegd geweest. Aan de hand van verschillende indicatoren gegroepeerd in de risicodomeinen, moet de dreiging die van individuen uitgaat beter ingeschat kunnen worden.

5. STRATEGIE & PLANNING VOOR 2021

6. FOCUS OCAD 2021

TENDENSEN / EEN VOORUITBLIK OP 2021

1 Vijf jaar na de aanslagen in België: *lessons learned*

De opkomst van IS en het IS-kalifaat resulteerde tussen 2014 en 2018 in een golf van terreur in West-Europa. Sinds 2016 is het dreigingsbeeld in Europa sterk veranderd. Radicalisering gebeurt niet meer in jihadistische conflictgebieden, maar vooral via het internet. Daarnaast noteren we een steile opmars van rechts-extremistisch gedachtegoed en een groeiende polarisering in de maatschappij, onder meer door *fake news* en andere complottheorieën. Gewelddadige acties zijn meestal het werk van individuen die op eigen houtje handelen, de zogenaamde *lone actors*. Over het algemeen zijn hun methodes eenvoudig en gebruiken ze wapens zoals messen of voertuigen.

De voorbije jaren hebben we veel geleerd en vooral ook belangrijke lessen getrokken. Enkel re-

pressief optreden volstaat niet. **Er moet zo kort mogelijk op de bal worden gespeeld, ook via preventie. Samenwerking tussen alle betrokken diensten op alle beleidsniveaus, met sociale en preventiediensten en met het sociale middenveld is cruciaal.**

Momenteel is er een actualisering bezig van het Plan R van 2015. De verankering van de verschillende overlegplatformen zal onder andere een belangrijke stap in deze richting zijn. De gemeenschappen en gewesten zijn geïntegreerd in de NTF en naar analogie met LTF's zijn er op gemeentelijk niveau nu ook LIVC's-R ingericht. De verdere actualisering van het Plan R moet zo nog beter inspelen op de noden van vandaag.

2 Terugkeer van Belgische kinderen en hun moeders uit de conflictzone in Syrië-Irak

Op 02 maart 2021 heeft de NVR beslist om **sommige kinderen actief terug te halen** uit de Koerdische vluchtelingenkampen Al Hol en Al Roj in het noordoosten van Syrië. Het gaat om **minderjarigen die jonger zijn dan 12 en die de Belgische nationaliteit hebben of hier zeer waarschijnlijk recht op hebben**, bijvoorbeeld omdat zij een Belgische ouder hebben. Het spreekt voor zich dat de veiligheidssituatie een repatriëring moet toelaten.

Ook de terugkeer van de **moeders van deze kinderen** zal worden bekeken. Hun repatriëring, net als van minderjarigen ouder dan 12, zal **geval per geval** beoordeeld worden op basis van de afwe-

ging tussen het **belang van het kind, het gevaar voor de Belgische openbare veiligheid en de praktische haalbaarheid**.

Wel moeten de betrokken vrouwen steeds over de Belgische nationaliteit beschikken en de toestemming geven dat zij en/of hun kinderen repatriëerd mogen worden. Het gaat in theorie over ongeveer 12 moeders en 32 kinderen, van wie er 6 vermoedelijk overleden zijn. Voor de andere Belgische FTF's die in detentie zitten in Syrië, is de regering voorstander van een berechting ter plaatse.

3 De jihadistische dreiging in de Sahel

Naast Azië en het Midden-Oosten is ook het Afrikaanse continent een strijdtoneel voor jihadistische groeperingen geworden. Door middel van terrorisme en gewapend verzet willen ze er een kalifaat oprichten. De voorbije jaren verslechterde de veiligheidssituatie in Afrika aanzienlijk doordat bepaalde fenomenen de levenswijze van

diverse regionale gemeenschappen sterk hebben verstoord. Klimaatveranderingen, nieuwe routes voor drugshandel, stijgende sociale onvrede door ongelijkheid, nationalistische en etnische opstanden en de vestiging van jihadistische netwerken hebben een voedingsbodem gecreëerd voor jihadisme.

AFKORTINGENLIJST

ADIV	Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid	IDEWE	Externe dienst voor preventie en bescherming op het werk
ADVP	Algemene Directie Veiligheid en Preventie	IO	Information Officer
ANPA	Nationale Politieacademie	IPA	Interne Preventieadviseur
BiZa	FOD Binnenlandse Zaken	JDC	Joint Decision Centre
BuZa	FOD Buitenlandse Zaken	JIC	Joint Intelligence Centre
CCB	Centrum voor Cybersecurity Belgium	LIVC-R	Lokale Integrale Veiligheidscellen inzake Radicalisme
CCIV	Coördinatiecomité voor Inlichtingen en Veiligheid	LTF	Lokale Taskforce
COC	Controleorgaan voor politionele informatie	NCCN	Nationaal Crisiscentrum
CotW	Coalition of the Willing	NTF	Nationale Taskforce
CVE	Countering Violent Extremism	NVR	Nationale Veiligheidsraad
D&A	FOD Douane & Accijnzen	OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
DAO	Directie van operaties inzake bestuurlijke politie	OT	Organieke tabel
DG EPI	Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen	Plan R	Actieplan Radicalisme
DJO	Directie van operaties inzake gerechtelijke politie	RFI	Request for information (informatie-aanvraag door een partner- of ondersteunende dienst)
DJSOC/Terro	Directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit	Pass-Ban	Intrekken van paspoort (preventieve administratieve maatregel)
Dos&Doc	Dossierbeheer en Documentatie	SAT BiZa	Administratief en Technisch Secretariaat Binnenlandse Zaken
DVZ	Dienst Vreemdelingenzaken	SAT Jus	Administratief en Technisch Secretariaat Justitie
DRI	Directie van de politionele informatie en ICT-middelen	SCIV	Strategisch Comité voor Inlichtingen en Veiligheid
ESCN	European Strategic Communications Network	VSSE	Veiligheid van de Staat
FOD MOB	Federale Overheidsdienst Mobiliteit	VVSG	Pereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
Forum CT	Forum Counter Terrorisme	WG	Werkgroep
GGB	Gemeenschappelijke Gegevensbank		
ID-ban	Intrekken van identiteitskaart (preventie administratieve maatregel)		

CONTACT

<https://ocad.belgium.be/>

